

KÜTÜPHANECİLERLE BAŞBAŞA KÖŞESİ...

Yöneten: Arş. Gör. Fahrettin ÖZDEMİR

Dergimizin 1990/2 sayısında duyurduğumuz üzere yönetimini üstlendiğim bu köşenin amacı tüm meslektaşlarımızın belirli konulardaki görüşlerini ve ortak sorunlarımızı yansıtmaktır. Bunun için tüm meslektaşlarımıza ve ilgililere iletmek istediğiniz görüşlerinizle ve sorunlarınızla ilgili mektuplarınızı beklediğimizi belirtmiştik. Ancak kütüphaneciliğimizin ilk profesörü Osman Ersoy'un emekli olması nedeniyle ilk röportajı da Prof. Dr. Osman Ersoy ile yaptık. Bundan sonraki yazılar köşenin amacı doğrultusunda olacaktır. (F.Ö.)

Prof. Dr. Osman Ersoy'la Röportaj

(F.Ö.): Sayın Hocam, Dergimiz "Türk Kütüphaneciliği" 3. Sayısından itibaren yeni bir uygulamaya başlayarak "Kütüphanecilerle Başbaşa Köşesi" açmış ve buna ilişkin haber Dergimizin geçen sayısında yayınlanmıştır.

Dergimiz, sizin üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi veren ilk akademisyen olarak, ilk kütüphanecilik doçenti, ilk kütüphanecilik profesörü, ilk kütüphanecilik bölüm başkanı olmanızdan dolayı ilk röportajı da sizinle yapmak istemektedir. Bize yardımcı olabilir misiniz?

(O.E.): Çok teşekkür ederim bu ilginize, duygulu davranışınıza, memnuniyetle, sağ olun.

(F.Ö.): Hocam siz, 45 yıla yakın bir süredir eğitimcisiniz, hatta eğitim ve öğrenimini de katarsak 60 yıldır eğitim ve öğretimin içinde bulunan bir kişisiniz. Aynı zamanda

Türk kütüphaneciliğinin ilk profesörüsünüz. Bize kısaca kendinizden söz edebilir misiniz?

(O.E.): Evet buyurdunuz doğru, 60 yıldan beridir okuyup yazmaya, tabii ki, öğrenmeye çalışıyorum. Bir insanın kendisinden bahsetmesi gerçekten son derece zor bir olay, taa 1923'lere dönmek. Ama kısaca şunu söyleyim, 1930'da ilkokula gittim ve ilkokulu gidişim abimin İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirişiyile oldu. İlkokulu Ardanuç'da, ortaokulu Artvin'de ve liseyi Kars'ta parasız yatılı olarak okudum. Sonra A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Tarih Bölümü'nün Ortaçağ Tarihi'nden 1945 yılında mezun oldum. Bir süre müzelerde çalıştım. Sırasıyla, Topkapı Sarayı, Etnografya Müzesi, Müzeler Genel Müdürlüğü'nde ve o arada bir yıl kadar İngiltere'de İngiliz Devlet Arşivi'nde bulundum. Daha sonra, 1953'ün sonunda Ortaçağ Tarihi'ne asistan olarak geldim. 1954-1955'de Kütüphanecilik Bölümü'nün kurulması sırasında, Dr. Downs tarafından asistan olarak ben de Amerika'ya gidecekler arasında seçilmiştim ve bir yıl Chicago Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'ne devam ettim. 1958'de doktoramı, 1961 yılında doçentliğimi, 1967'de de profesörlüğümü kütüphanecilik bölümünde aldım. 1962 yılından bu yana da, emekliliğime yani 02 Temmuz 1990 tarihine kadar bu bölümde yönetici olarak görev yaptım. Biliyorsunuz, bilinen bir şey evliyim, iki oğlum var, ikisi de üniversitede şimdi yardımcı doçent olarak çalışıyorlar.

(F.Ö.): Hocam bir de siz demekte çalıştınız, demekteki görevlerinizden de bahsedebilir misiniz?

(O.E.): Türk Kütüphaneciler Derneği'nin teşkilatlanmaya ya da örgütlenmeye başladığı 1960 yılında yönetim kurulunda idim. 1961 yılında, Derneğin Genel Başkanı oldum ve benim için en büyük mutluluk genel başkanı olduğum Dernekte o zamanın kütüphanecilikte son derece ünlü ve kütüphaneciliğe büyük katkıları bulunmuş olan Adnan Ötügen, Azir Berker Bey gibi insanlarla birlikte çalışmam oldu. Muhakkak onlardan, onların engin deneyimlerinden yararlandığımı söyleyebilirim. Genel Başkanlığım 1964 yılına kadar sürdü. Ondan sonra, uzun yıllarda onur kurulu üyesi olarak, yani hayriyet divanı üyesi ya da başkanı olarak görevimi bugüne kadar sürdürdüm.

(F.Ö.): Kuşkusuz eğitim-öğretim yaşamınızda binlerce öğrenciniz oldu. Sanıyorum öğrencileriniz de merak ediyordur. Emekli olduğunuz şu günlerdeki duygularınızı öğrenebilir miyiz?

(O.E.): Güzel bir soru. Tabii bütün kütüphaneciler, sizler, hepimiz, gerek eğitimiyle gerek uygulamasıyla uğraşanlar umarım benden çok daha sağlıklı olarak bu günlere ulaşırsınız, emeklilik yaşına girersiniz.

İnsan çok çeşitli duygularla hemhal oluyor. Öyle ki, arkadaşlarınızın söylediği, ailenizden bir ferden söylediği bir söz size kimi dokunuyor, batıyor, iyiye de söyleseler dokunuyor, kötülüğe de söyleseler dokunuyor. Ya da bir bakıyorsunuz ki, herhangi bir olaydan son derece mutlu oluyorsunuz. Bugün sözgelisi Fakülte'ye gelirken kendimde müthiş bir rahatlık hissediyordum, mutluydum. Çünkü emekliliğimi de fark edemedim. Bömümüm eksik olmasın, arkadaşlarım kapılarını, odalarını ardına kadar bana açmışlar, hangi odaya istesem gayet rahatça gidebiliyorum, istediğim odada oturabiliyorum, sanki emekli olmamış gibiyim. Tabii bir taraftan da insanın içinde bir burkulma oluyor, artık ben emekliyim diyorsunuz, artık benim hafta'nın bilmem Cumartesi, Pazar, Pazartesi, Salı'nın birbirinden bir farkı yok. Nerdeyse deliye hergün bayrak diyeceğim geliyor. Fakat bir taraftan burukluğun nedeni de şu, şunu düşünüyorsunuz, peki ben şimdiye kadar çalışıyordum,

44 yıl çalıştım, ondan sonra emekli oldum. Sonra, sonra işte orayı düşünmek insana son derece kaygı veriyor, sonu diyorsunuz yok, bu iş ölüme kadar gider diyorsunuz fakat ölümü düşünerek yaşamının da mümkün olmadığını biliyorsunuz.

Sözün kısası ben emekliliğimi gerçekten fark edemedim. Çünkü bölümüm beni son derece iyi şekilde kabul ettiler ve arkadaşlarımla beraber çalışmalarımı sürdürüyorum.

(F.Ö.): *Türk kütüphaneciliğinde kuşkusuz birçok gelişmeler oldu. Kütüphaneciliğimizin ilk profesörü olarak, genelde Türk kütüphaneciliğinde, özel olarak da kütüphanecilik eğitiminiz de önemli gördüğünüz gelişmeleri kısaca özetleyebilir misiniz?*

(O.E.): Şimdi, Fahrettin Bey Türk kütüphaneciliğinde 1960'lı yıllarda bizim gençliğimizde, yani kütüphaneciliğe intisap ettiğimiz sıralarda şöyle bir söz vardı. İşte bizim klasik kütüphaneciliğimiz var, bir de modern kütüphanecilik var derlerdi. Klasik kütüphaneciliğimizden murat edilen Selçuklu dönemi, Osmanlı döneminden, gelenek-göreneklerimizimize göre gelen bir kütüphanecilik anlayışıydı ki, çoklukla yazma kütüphanesine dayalı bir kütüphanecilik düşünülüyor idi. 1954-55'de yeni kurulan kütüphanecilik bölümü ile daha bir değişik kütüphanecilik anlayışının geldiği söylenir idi. Böyle olunca da, eski kütüphanecilik ve yeni kütüphanecilik diye neredeyse iki ayrı kuruluş düşünülüyor ve iki ayrı meslek mensupları söz konusu ediliyordu. Bu hatta şuraya kadar varmıştı, kimileri alaylı kütüphaneci, mektepli kütüphaneci demeye kadar götürüyorlardı. Kuşkusuz bu son derece kötü bir davranıştı. Böyle bir şey hiçbir zaman olmamıştı ve olmazdı da zaten. Bununla şunu demek istiyorum:

Kütüphaneciliğe hizmet eden, ben kütüphaneciyim diyebilen ve kütüphaneci olduğu için de onur duyan kim olursa olsun, ister kütüphaneciliğin eğitimini yüksek okulda, üniversiteye dayalı eğitimden geçerek yapsın, ister kurstan geçmiş olsun, eğer gerçekten mesleğine hizmet ediyorsa, her zaman baş tacı olmalı ve öyledir de.

(F.Ö.): *Bu arada hocam, Üniversite Kütüphanecilik Bölüm Mezunları Derneği (KÜT-DER)'nin alaylı-mektepli olayında etkisi oldu mu?*

(O.E.): Hayır, hayır, yoktu. Çünkü onların Üniversite Kütüphanecilik Bölüm Mezunları Derneği'ni kurduğu zaman, zaten Türk Kütüphaneciler Derneği'nde de meslek mensupları vardı. Onlar belki bir Üniversite kütüphanecilik derneği kurup da kendilerine daha bilimsel bir yön, yan mı kazandırmayı özlemişlerdi ne. Maaalesef o kuruluş da yürümedi.

(O.E. önceki soruya devamla) Türk kütüphaneciliğinin genelde, geleneklere dayalı bir Türk kütüphaneciliğinin söz konusu olduğu dönemlerde, söz gelişi Cumhuriyetin başlarında bu memlekette kütüphanecilik zaten vardı. Siz de çok iyi biliyorsunuz ki, Türkiye, Eti'lerden bu yana Boğazköy'den tutunuz, Kültepe'sinden filan, en eski arşivle-

rin, en eski kütüphanelerin kurulduğu bir ülke olarak gelmiş, ne var ki, kütüphanecilik meslek olarak, yeni bir meslektir. Türkiye'de modern dediğimiz kütüphanecilikte de biz öyle geri bir ülke değildik. Cumhuriyet'in ilanı yıllarında, 1925'lerde, işte biliyorsunuz o yıllarda kitabı, "Halk Kütüphanelerinin Suret-i Tesisi ve Usul-u İdaresi" adlı kitabın baş tarafına Amerika'da o zamanlar var olan gezici kütüphanenin resmi konmuştur. 1905-1906 yıllarında Amerika'da gezici kütüphane araba üzerindedir. Demek ki, aşağı yukarı 18 sene sonra Türkiye'de gezici kütüphanenin nasıl bir şey olduğu biliniyordu.

**Hani o şarkıda vardır ya "nasıl yakalamıştım saçlarından, baharı"
diyor ya, biz öyle Avrupa'nın batının gelişmelerini Cumhuriyet'in başlarında 18 yıl
sonra biz de böyle perçeminden yakalamış vaziyetteydik.**

Öylesine biliniyordu ki, kitapları yazılmıştı, bugüne kadar yollarımızın iyi olmayışı, olamayışı, benzin bulamayışımız, yeterli araç, gereç bulamayışımız, yetişkin personel olmayışı yüzünden ta 1954-55'lere kadar meslekten kütüphaneci yetişmemesi nedeniyle bu gezici kütüphane, yani halk kütüphanesi hareketi çok ağır gelişmelerini sürdürdü. Bunun için kütüphaneciliğimizde, gerek klasik denilen biçimde, gerekse modern kütüphanecilikte biz öyle geri kalmış bir ülke değildik.

Eğitim öğretimine gelince; hep şu söz konusu oldu. İstanbul Kütüphanecilik Bölümü'nün kuruluşunda da bu söz konusu idi. Efendim Ankara'da, Kütüphanecilik Bölümü'nde Amerikan türü, Amerikan tipi bir eğitim öğretim yapılıyor. Onun için biz İstanbul'da başka türde bir Kütüphanecilik bölümü kuracağız diyenler olmuş idi ve bir de bunun yanında demin söylediğim gibi klasik kütüphanecilikten gelenler Türkiye'nin bir klasik kütüphanecilik anlayışı vardır, onun için ona sadık kalmalıyız diyenler oldu. Aslında gerçek şuydu ve bu bölümde çalışan arkadaşlarım ve diğer bölümlerde çalışan arkadaşlarım, şunu gayet yakından biliyorlardı ve öyle de yaptılar. Kütüphaneciliğin Amerikan türü, bilmem Alman türü yahut bilmem klasik türü filan olmaz. Türk kütüphanecileri iyi, iyiyi, güzeli, doğruyu hangi ülkedeysen, ister Hint'te olsun, isten Yemen'de, isten Çin'de, ister Maçin'de, ister Rusya'da, ister Amerika'da, en güzel şeyleri almak ve uyarlamak zorundaydı. Zannediyorum ki, belli bir ölçüde bu da yapılmıştır. Eğitim ve öğretiminiz açısından diğer bir önemli nokta,

**eğitim öğretimimizde rahat hareket etme olanağını kazanmış değildik,
hâlâ da kazanmış değiliz. Çünkü kütüphanecilik eğitim-öğretimi de üniversitenin
belli kalıpları içinde yapılıyor. Üstelik eğitim-öğretimi yaptığınız bu yerlerde, bu
bölümlerde araç-gereç noksanlıkları, eğitim kadrolarının noksanlıkları, yani öğretim
elemanlarının az oluşu da bunu büyük ölçüde etkiliyor.**

Ama bütün samimiyetle zannediyorum bütün bölümlerde yeniye, güzele, iyiyeye gelişmişe doğru bir özelem, bir ilerleyiş söz konusudur. Teşekkür ederim.

(F.Ö.): Özetlediğiniz gelişmeler ışığında sizce ülkemizdeki kütüphanecilik eğitimi ye-

terti düzeye ulaşabildi mi? Ulaşabildi ise bunu hangi ölçütlere göre değerlendiriyorsunuz. Ulaşamadı ise sizce nedenleri nedir? Öğrenebilir miyiz?

(O.E.): Bundan önceki sorunuzda bunların bir çoğuna değindiğimi zannediyorum. Şimdi, kütüphanecilik eğitiminin içinde bir yarı ömrümüz aşağı yukarı geçmiş durumda, kütüphanecilik eğitimin de özlemlerimiz oldu, Fahrettin Bey, öyle özlemlerimiz oldu ki, gittiğimiz yabancı ülkelerde, yahut yabancı ülkelere gelmiş olan hocalarda, kütüphanecilerde bir çok güzel şeyler gördük. Bunları almayı istedik, uygulamayı istedik, kimini de belli bir ölçüde aldık ve uygulayabildik. Özlemlerimiz oldu diyorum, çünkü çoğu özlemlerimizi de eskilerin deyimleriyle kuvveden fiile, yani uygulama alanına sokamadık. Sokamayışımızın çeşikli nedenleri vardı, kimi bürokrasinin çarklarına takıldık kaldık, kimi elimizi uzattığımız dal koptu elimizde kaldı. Ama şunu söyleyebilirim ki, ben, arkadaşlarım, yani kütüphaneciler, gerek uygulamadaki, gerek eğitim-öğretimle meşgul olan bütün arkadaşlarım bundan önceki sorunuzda da söylediğim gibi, en güzeli, en iyiyi, en doğruyu bulmanın yollarını aradılar, ama belki de gücümüz yetmedi. Kimi şeylere. Şimdi benim özlemim; şimdiki özlemim, tabii emekli olduktan sonra, benim dönemimde yapılamamış olan, bizim bölümümüzde yahut da başka, İstanbul ve Hacettepe Üniversite'lerinde yapılamamış olan çağa ulaşabilme sürecinin biraz daha çabuklaştırılması. Şöyleki, artık kütüphanelere teknik, bilgisayar ve buna benzer çok şeyler giriyor, bunlardan geri kalmamak için, batıdan kopmamak için, biz de artık gerek kataloglama kuralları, gerek sınıflandırma, gerek davranışlarda, yöntemde, yönetimde, hepsinde çalışmalarımızı hızlandırmak zorundayız sanıyorum. Teşekkür ederim.

(F.Ö.): *Kütüphanecilik eğitimimizin, dünya kütüphanecilik eğitimi içindeki yeri nedir? Bu konuda bize birşeyler söylemek istemez misiniz?*

(O.E.): Ne söylüyüm, istemem, isteyemem de. Hani dünya kütüphaneciliğinde öyle belirgin, söz gelişi İskandinav ülkeleri gibi yahut Anglo-Sakson ülkeleri gibi belirgin bir yerimiz olduğu kanısında değilim. Ama, sanıyorum ki, çevremizdeki ülkelere, Balkan ülkelerinden yahut Orta Doğu Ülkelerinden de geri olduğumuzu sanmıyorum.

(F.Ö.): *İçinde bulunduğumuz yüzyıla "Bilgi Çağı" toplumlara da "Bilgi toplumu" gibi adlar verilmektedir. Böyle nitelermelerin yapıldığı günümüzde Türkiye için kütüphanecilik eğitiminin önemini vurgular mısınız?*

(O.E.): Tabii, çok büyük önemi var. Çünkü bu bilgi çağında, bilgi patlaması, bilgiye ulaşımın son derece kolaylaştığı ve dünyanın neresinde olursa olsun, herhangi bir bilginin, herhangi bir yere çok çabucak ulaştırıldığı bir dönemde bizim de bu şeye hazırlıklı olmamız için kütüphanecilik bölümlerinde, yeni programlara, yeni yönlenmelere büyük gereksinme var.

Başka bir şey söyleyecek değilim bu konuda.

(F.Ö.): *Son iki yıl içinde kütüphanecilik bölümlerine bağlı olarak "Arşiv", "Dokümantasyon ve Enformasyon" anabilim dallarının kurulması ve eğitim-öğretime başlanması ülkemiz kütüphanecilik eğitimine yeni bir boyut kazandıracak mı? Kazandıracaksa bu nasıl olacak ve hangi açılardan yarar sağlayacak? Kazandırmayacaksa nedenlerini açıklayabilir misiniz?*

(O.E.): Efendim, kütüphanecilik bölümlerinde, ilk olarak iki yıldır,

A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik

Bölümü'ne iki anabilimi dalı daha eklendi. Biliyorsunuz bunlardan birisi "Dokümantasyon-Enformasyon" öbürü de "Arşiv" anabilim dalı. Eklendi ama, işte hep kulaktan kulağa duyduğumuz, hepimizin duyduğu, dendi ki, eski Cumhurbaşkanımız, o zamanın Başbakanı, şimdiki Cumhurbaşkanı'na Başbakan'da YÖK Başkanı'na , YÖK Başkanı da Ankara Üniversitesi Rektörü'ne bu bölümleri çabucak kurun demişler. Rektör ya da ilgili, sorumlu kişi, peki kadro filan demiş. Hiç üzölmeyin demişler size hemen otuz tane kadro vereceğiz. Ve bu bölümler biliyorsunuz, bir Cuma günü toplandı. Cuma, Cumartesi, Pazar günü çalıştık, üçgün sonra, Pazartesi günü programlar verildi. Senato gündemine alınmıştı, Ankara Üniversitesi Senatosu'ndan geçti.

Ve gerekçe olarak verdiğimiz bunca raporlar, yazılar belki de 500 sayfalık bir kitap tutacak kadar oldu. Şimdiye kadar yazılmış yazılar da araç istendi, gereç istendi, yer istendi. Özellikle, bu yeni anabilim dallarının gerektirdiği, gerek yerli personelin, gerekse yabancı personelin sağlanması, bir an önce sağlanması istendi. Hiç bir yerden ses seda çıkmadı. Sanki bütün bunlar yetmiyormuş gibi, biliyorsunuz geçen yılın başında yani 1989-90 yılının başında, bir de baktık yeni anabilim dallarına öğrenci bile alınmış, bölüme sormadan. Ne derler, "Ceviz oynamaya gelmiş odama, nişanlın bu mu derler adama" derler ya hani, demek ki, çocuk evlendiriyorlarmış ki, kızcağız öyle diyor "Nişanlın da bu mu derler adama" diyor.

Eğitim-öğretim hafife alınmamalıdır.

Eğitim-öğretimin bu kadar hafife alındığı bir döneme ben bu emekliliğe gelinceye kadar hiç rastlamadım. Ne derler, bir söz vardır. Savaş o kadar önemli kir konudur ki diyorlar, muhakkak generaller yönetmelidir. Eğitim de o kadar önemli bir konudur ki, bunu mutlaka öğrenenler yani öğretim üyeleri yönlendirmeli, yönetmelidir.

Ve o öğretim üyelerinin, eğitimcilerin istedikleri şeyler de verilmelidir. Eğer onlar verilmeden tutar siz bölüm açar, öğrenci alırsanız, o öğretim-eğitimi çok hafife almış olursunuz. Bu en azından yadırganacak bir sorundur, konudur ve nasıl giderileceği de bu güne kadar bilinmemektedir. Ve hâlâ da kadrolar alınamamıştır. Böyle olunca da, sorduğumuz soruda diyorsunuz ki, ne olacaktır? Bu kör topal gidiş demektir. Ne olacaktır? İyi öğrenci yetiştirilemeyecektir. Ama bu kadrolar sağlanırsa, yer, araç-gereç temin edilirse ki, bir iki tane bilgisayar filan verilecekmiş deniliyor. Düşünebiliyor musunuz, Dokümantasyon-Enformasyon Bölümü kuracaksınız, bilgisayarınız olmayacak, uzman yetiştireceksiniz, yabancı ülkelere eleman gönderemeyeceksiniz, yabancı ülkelerden getiremeyeceksiniz.

Böyle eğitim öğretim olmaz. İlkokulda bile yapamazsınız, ilkokulda bile adam yetiştiremezsiniz, bu kafayla, bu anlayışla.

(F.Ö.): *Yarım yüzlü aşkın eğitim-öğretim yaşamınız var ve daha da devam edeceğinden hiç şüphemiz yok. Ülkemizdeki kütüphanecilik eğitiminin gelişmesi konusunda bize ne gibi önerileriniz olacak? Kısaca özetleyebilir misiniz?*

(O.E.): Önerilerimiz olsaydı zaten şimdiye kadar kendi dönemimiz de gerçekleştirdik. Arkadaşlarımızın yergileri, yargıları çok yerinde olacaktır. Bir şeyler yapamamış... Bütün yetkileri üzerinde olmadığı bir dönemde, kolayca bir şeyler söylemek mümkün. Ama iyi şeyler, güzel şeyler, aklumuzun yettiğince bir şeyler yapmaya çalıştık ama.

Belki en önemli neden, şimdi aklıma gelen bir şeyi söylüyüm; Türkiye'deki şu kopukluk giderilememiştir. Uygulayıcılarla eğitimciler arasında iyi bir ortam hâlâ sağlanamamıştır. Benim eğitim-öğretim de faal olduğum dönemler de dahil olmak üzere,

eğitimde, hep eğitimciler, öğretmenler nazari şeyleri çok bildikleri kanısında olmuşlardır. Uygulayıcılar da, uygulamayı çok iyi bildikleri kanısında olmuşlardır. Ve bir türlü bir araya gelip de kütüphanecilik bölümlerinde program geliştirme, uygulayıcılarla eğitimcilerin işbirliği ile yapılamamıştır.

Aslında daha sözlerimin başında da söylemiştim. Yapılamazdı da, çünkü kütüphanecilik bölümleri de üniversitelerin o dar ve kalıplaşmış yapılarının içinde kalıyordu. Bundan ötürü geleceğe dönük olarak bütün iyi umutlar besliyorum ve diyorum ki, çok daha güzel şeyler yapılacak, iyi şeyler olacaktır.

(F.Ö.): *Hocam bu arada emekli olunca ne yapmak istiyorsunuz? Sakancası yoksa açıklayabilir misiniz? Bir de eğitimci olarak, kütüphaneciliğimiz açısından da çok değerli bilgileri içereceği şüphesiz olan "anılarınızı" yazmayı düşünüyor musunuz?*

(O.E.): Emekli olduktan sonra ne yapacağım? Zaten emekli oluncaya kadar kütüphaneciliğin dışında, herhangi bir alanla ilgilenememiş ya da bilememiş, bulamamış olan bir kişinin herhalde bundan sonra ticaretle uğraşacak hali yok. Onları zaten beceremeyiz. Herhalde yine eğitim-öğretimle meşgul olurum. En azından kütüphanecilik bölümlerinde herhangi bir yerde bir iki saat de olsa dersim olmasa bile, aklımdan geçen şu; Türk Kütüphaneciler Derneği'ne giderim. Orada otururum, öğleden sonra akşam üstleri gelen çocuklara, sorarlarsa bildiğim kadarıyla yardımcı olmaya çalışırım. Sormazlarsa, onlara da Allah razı olsun derim. Ne diyim yani. Başka birşey daha sormuştunuz?

(F.Ö.): *Anılarımızı yazmayı düşünüyor musunuz?*

(O.E.): Ben aşağı yukarı 8-10 yıldan beridir günlük tutarım, yani her günümü yazırım. Günün belli olaylarını yazırım. Bir de bunun yanısıra yabancı ülkelere gittiğim zaman, daha büyük boyda defterlere günlüklerimi yazmıştım. Bunlar, Amerika'da, Rus-

ya'da, Avrupa'da bulunduğum sıralarda, bu defterlerin hepsi duruyor. Çok da iyi niyetim vardır, günlüklerimi derleyip, toparlamaya ve kütüphanecilik anıları diye birşeyler yazmaya. Eğer Türk Kütüphaneciliği Dergisi'nde, şimdi böyle açtığınız sayfalar gibi, ayrı sayfalar açıp da, emekli olmuş, artık işe yarayıp, yaramadığı kuşkulu olan kişilere sorulurse, elbette bir şeyler yazmaya çalışacağım.

(F.Ö.): *Anularınızı bir araya getirip bastırma yoluna gitmeyi düşünüyor musunuz?*

(O.E.): Bilmem ki, ona gücüm yeter mi? Yetmez mi? Onu bilemiyorum şimdilik ama...

(F.Ö.): *Türk Kütüphaneciler Derneği gibi kurumların desteğiyle...*

(O.E.): Tabii olursa memnun olurum, mutlu bile olurum.

(F.Ö.): *Hocam, mutlaka çok anılarınız oldu. Fakat bize ilginç bulduğunuz anılarınızdan bir veya birkaç tanesini anlatabilir misiniz?*

(O.E.): Bölümle ilgili olarak iki tane anlatayım:

Birincisi; "Eskiden kütüphanecilik bölümünde biz sınavları hem yazılı, hem sözlü yapardık. Yazılı sınavı alanlar sözlü sınava de girerlerdi. Ve o yazılı sınavdan aldığı notla, sözlü sınavdan alacağı not derlenir, toparlanır, çocuğun geçme notu olurdu.

Zannediyorum 60'lı yıllarda idi. Bir hanım öğrencimiz sınava geldi. Bir de o zaman sınavı birlikte yapardık, masaları birleştirir, yanyana koyardık. Ben, Berin Hanım (Prof. Dr. Berin U. Yurdadoğ), Necmeddin Bey (Doç. Dr. Necmeddin Sefercioğlu), Milli Kütüphane'nin o zamanki müdürü Müjgan Hanım (Dr. Müjgan Cunbur) oturuyoruz. Bir kız öğrencimiz geldi. Halk kütüphaneleri dersini veriyorum, halk kütüphaneleri üzerine bir soru soracağım. Bak kızım dedim, burayı bitirmişsin seni Çemişgezek Halk Kütüphanesi'ne müdüre olarak göndermişler. Şimdi dedim bir vatandaş geliyor sana diyor ki, bu halk kütüphanesi denilen şey nemesnedir, ben bunu bilmiyorum müdüre hanım. Vaktim yok ki, oturup burada sizden bilgi alayım. Fakülteyi bitirdim diye sen de bütün notlarını falan yakmışsın. Bu vatandaş diyor ki, bana halk kütüphaneleri üzerine bir kaç kitap tavsiye edin, onları okumak için kütüphaneden alayım. Bu çocukcağız durdu bir, sonra başını kaldırdı, yüzüme baktı, "bu soruyu ben de sana sorsam sen de bilemezsin ya da siz de bilemezsiniz" dedi. Şimdi arkadaşlar benim yüzüme baktılar ne yapacaklar, ne edeceklerdi. Dedim ki, bunda halkı olabilirsin, belki bu soruyu sen bana sorsan, ben de bilmeye bilirdim. Ama dedim, takdiri ilahiye bak ki, seni o tarafa öğrenci olarak oturtmuş, beni de bu tarafa öğretim üyesi olarak oturtmuş. Ben bu sorunun karşılığını bilmesem beni kimse sınıfta falan bırakmaz, bir şey olmaz. Ama sen bilemezsen geçemezsin, not alamazsın dedim.

- Bilemiyorum efendim dedi.

- Peki dedim öyleyse öğrendiğin zaman gelersin, Ekim döneminde gel dedim."

Bu bir anı, sonra bu çocuk Ekim döneminde geldi ve başarılı oldu. Sonra niye böyle hareket ettiğini sordum. O zaman dedi ki, efendim biz öğrenciler çalışmayı hep son haftaya bırakırız. Ben de son hafta çalışmalarımı sürdürüyordum. En son gece de uyumamak için ilaç içmiştim. Sabahleyin hepsini birbirine karıştırdım. Onun için sorduğunuz soruya karşılık veremedim.

İkinci bir anım şu efendim: Yine böyle bir sınav sırasında, çok iyi olan bir öğrencimizin sözlü sınavı iyi gitmiyor. O sıralarda da batıya yahut Amerika'ya öğrenci gönder-

me olanaklarımız var. Ama batıda ya da Amerika'da öğrencilerin not ortalamasının en az 7'nin yahut 70'in üzerinde olması isteniyor. Yoksa yüksek lisans, doktora filan yaptırıyorlar. Bu bilinçle de istiyorum ki, bu çocuk daha iyi bir notla sınıfını geçsin. Bir kağıdın üzerine "ben çocuğa Ekim dönemine gelip daha iyi bir not almak istemez misin diye soracağım" diye yazdım ve yanarda Berin Hanım oturuyordu, onun önüne ittim. Berin Hanım'dan, Özer Bey'e, Necmeddin Bey'e, Müjgan Hanım'a ve oradaki diğer arkadaşlara gitti. Notum dolaştı benim önüme geldi. Ama benim çocuğa halk kütüphaneleri ile ilgili sorularım devam ediyor. Baktım, yazılarından da tanıyorum hepsi paraf etmişler, "böyle bir şey olmaz diye yazmışlar" şöyle bir göz attım nota, ben de bir çizgi çektim, altına dedim ki, "evde kimi önerilerde bulunuyorum, evdekiler kabul etmiyor, burada size öneride bulunuyorum siz kabul etmiyorsunuz. Peki dedim ben hiç bir öneride bulunmayacak mıyım". Bundan böyle kağıdı tekrar ittim Berin Hanım'ın önüne, dolaştı kağıt geldi, ne istersen onu yap demişler. Ben de çocuğa teklif ettim. Dedim ki, evladım acaba, Ekim döneminde gelip dahi iyi bir not almak istemez misin dedim. Hocam dedi; eğer tatmin olmadıysanız daha sorun dedi. Sordum ve gitti, gürlledi gitti, kaldı.

Belki bu iki anı çok belirgin olarak kafamda.

(F.Ö.): *Hocam öğrencileriniz ve dostlarınız sizin fıkralarınızı hiç unutuyorlar. Sizden söz açıldığında hemen fıkralarınız akla geliyor. Çünkü siz derslerinizde, konferanslarınızda fıkraları, aynı zamanda tarihi olayları ve hatta şiirleri, hikâyeleri, atasözlerini, özdeyişleri konularla bağdaştırabilen nadir insanlardan birisiniz. Bu özelliğinizi çok okumaya mı borçlusunuz? Yoksa bu doğuştan gelen bir yetenek mi? Ya da her ikisinin karışımı mı? Bu özelliklerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?*

(O.E.): Çok teşekkür ederim. Benim ne öyle bir yeteneğim ne fıkra anlatma yeteneğim var. Beni mahçup ediyorsunuz ve bu teybe söylediklerimle bir de resmim çıksaydı, yüzümün kızardığı ordan da görünürdü zaten. Mevlana'nın bir sözü var, Mevlana diyor ki, "aynanın karşısına geçipte sizi güzel gösterdiğini söylemeyin, sonra buğulanır, sizi göstermez olur". Şimdi, ben böyle yeteneklerim olduğu konusunda değilim ama, orada bir şey söylüyorsunuz, "okuma diyorsunuz". Gerçekten okumayı seven insanım. Şöyle ki; ben ilkokula başladığımda, hemen hatırlıyorum, rahmetli abimin büyük desteği vardır. O zamanlar "Çocuk Sesi" diye bir dergi çıkardı. Abim İstanbul'da yedek subaylığını yaptığı sıralarda, 1930'lu yıllarda onu bana gönderirdi. Ve ben o derginin gelmesi için nasıl sabırsızlıkla beklerdim, onu okurdum ve hatırlıyorum, sadece onu değil abimin kitapları vardı, öğretmenler için o zamanlar çıkartılmış küçük cep kitapları. Mesela ben, "Beyaz Zambaklar Memleketinde", "Mefkureci Muallim", ondan sonra "Vatansız Adam", özellikle Vatansız Adam'ın benim üzerinde çok etkisi olmuştur. Bu gibi kitapları, o çocuk sesini hep o çocukluğumda okumuşumdur. İşte ilkokul çocuğunun sorumluluğu nedir ki, en azından ona sorumluluk olarak, harman zamanı, danaların falan otlatılması görevi verilir. Benim elimde muhakkak o kitaplar ve dergilerden birisi olurdu. Köyde danaları otlatırken bir taraftan işte, güçte, bir taraftan da onları okurdum. Onun etkisi okuma alışkanlığı kazanmamda herhalde etkili olmuştur.

Hani, herhangi bir şeyi okumayı muhakkak severim. Ama öyle bir fitraten, efendi-me söyliyim, doğuştan gelen bir yeteneğim, meteneğim olduğuna kendim de inanmıyorum.

(F.Ö.): *Hocam bize bir veya birkaç fıkra anlatabilir misiniz?*

(O.E.): Bir tane anlatayım, çünkü benim emekliliğime son derece denk düşünüyör. Şimdi bir yükümlülük altında değilim, bir sorumluluğum yok, sorumluluk olmayınca insan bir rahatlığı da hissetmiyor değil.

"Zamanı evvelde adamcağızın birisi sahtiyan satarmış, sahtiyan biliyorsunuz işte deri, deri tüccarlağı yapan birisi. Afedersiniz, eşeğine, bu adamcağız sahtiyanları yükleyip bir kasabaya gidiyor, bir hana yerleşiyor. Ve gittiği günün hemen sabahı kalkıyor camiye gidiyor, orada namaz kılıyor. Tabii küçük bir kasaba olduğu için camide yabancıların gelişi herkes tarafından görülüyor, milletin nazari dikkatini celb ediyor. Öğlede tekrar camiye gitmiş, akşama gitmiş ve nihayet halk etrafında toplanmış ve demişler ki; "Bey demişler nerden gelirsin, nere gidersin, ne kadar iyi bir kişisin, dini bütün adamsın" adamcağız demiş ki, ben sahtiyan satıyorum. Nerde demişler sahtiyanın, handa demiş, ya demişler hazret getirsene şu sahtiyanları şuraya, camiünün önüne de namazdan sonra satalım. Adamcağız, sahtiyanları alıyor, getiriyor caminin önüne, sahtiyanlar bir anda satılıyor. Fakat o sahtiyanları sattığı günün akşamı, adamcağız namaza camiye gelmemiş, merak etmişler, millet demişler ya bu iyiden bu aziz adam nereye gitti. Geliyorlar hancıya soruyorlar. Diyorlar ki, böyle bir adam vardı. Şimdi burada ne yapıyor diyorlar. Hancı yukarıda odasında diyor. Hasta falan mı diyorlar. Yok canım hasta filan değil diyor. Adamcağızın odasına çıkıyorlar diyorlar ki, hazret namaz vakti geldi sen namaza filan gelmedin. Eee diyor niye geleyim. Ama diyorlar müslüman adamsın, gelmen lazim. Ama diyor adamcağız biz sahtiyanları sattık diyor. Sahtiyanları sattıktan sonra artık niye geleyim.

Şimdi de ben, artık sahtiyanları satmışım, emekli olmuşum. Bundan sonra bana bugün bayram.

(F.Ö.): *Hocam bu röportaj sırasında da kullandığınız gibi, derslerinizde, konferanslarınızda, konuşmalarınızda, en çok verdiğiniz örneklerden birisi "Çemişgezek Halk Kütüphanesi"dir. Bunun özel bir nedeni var mı? Açıklayabilir misiniz?*

(O.E.): Şimdi, bizim gençlimizde, belki de Osmanlı dönemi sonları, Cumhuriyet dönemi başlarında, millet ve memleketin hep bu savaşlarla uğraşması ve o yoksulluk dönemleri, şu, bu, hele memuriyet hayatında sürgün yeri olarak anılarımda hep ya Fizan'a sürülürsün, Namık Kemal gibi Magosa'ya ya da Çemişgezek'e sürgün edilirsin denilirdi. Hani bir memurun Çemişgezek'e atanmış olması kendisi için son derece güç ve zor bir olaydı. Onun için de taa çocukluğumdan bu yana Çemişgezek denen yeri merak etmişimdir. Derslerde de örnek olarak hep Çemişgezek'i verirdim. Ve ben 1979-82 arasında Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Dekanlık yaptığım sırada Çemişgezek'i gördüm. Öyle Çemişgezek yadırganacak, kötü bir yer değil. Her türlü meyvenin yetiştiği sonderece köklü bir kültürü olan nefis bir yer. Ondan sonra pişman oldum, millete Çemişgezek'i hep sürgün yeri olarak, belli bir ölçüde benim de tanıtmış olmamdan üzül-düm. Hakikaten nefis, güzel bir yer. Belki de işte o çocukluk anılarımdan gelen bir şeydir, hep Çemişgezek'i örnek vermişimdir.

(F.Ö.): *Hocam "Türk Kütüphanecileri"ne vermek istediğiniz bir mesajınız olacak mı?*

(O.E.): Türk Kütüphanecilerine vermek istediğim mesajım olacak mı? Fahrettin Bey doğruyu, doğruyu söylemem gerekirse ki, gücüm yettiğince hayatım boyunca doğruyu söylemeye çalıştım. Zaten bir öğretim üyesine düşen de, yakışanda doğru bildiğini

ifade etmek, her zaman doğruyu söylemektir.

Hangi meslekten olursak olalım, mesleğinizi sevmek birinci koşuldur, ama kütüphanecilik mesleğinde olanlar için bu artık bir tutku halinde olması lazımdır.

Çünkü kütüphanecilik mesleği, henüz ülkenin benimsediği, tuttuğu mesleklerden birisi değil. Söz gelişi öğretmenlik, bir doktorluk, bir mühendislik, bir avukatlık gibi ön almış mesleklerden değil. Öyleyse, bu meslek mensuplarının birbiriyle daha da bir sıkı olarak anlaşması, görüşmesi, birbirini sevmesi, sayması gerekir. Zaten, insanın bir meslek içinde olmasa bile, başka mesleklerde olanlar da, yani özetle insana saygısı olması, sevgisi olması gerekiyor. Bu sevgiye, saygıya sahip olmayan insan bile deneyerek bunu kazanabilir. Hepimizin hayatında belli evrimler, belli gelişmeler olmuştur. Ben ilkokula gittiğim zaman bırakınız meslektaş, mesleğin bile ne olduğunu bilmiyordum. Ama zaman insana bir çok şeyi kazandırıyor ve daha da eğitiyor. Onun için bütün meslektaşlarımın, değil meslektaşlarını başkalarını da sevmesi, saymasından yanayım ve

kütüphaneciler birbirini kollamalı ama kimi kollamalı, gerçekten layık olanı kollamalı, gözlemeli ve birbirine yardımcı olmalı. Yoksa başka türlü bu iş olmaz. Bu meslek kütüphanecilerin omuzları üzerinde yükselecektir.

Teşekkür ederim.

(F.Ö.): *Biz teşekkür ederiz hocam sağolun.*